R. den Haan

Het varkensfeest zoals het plaatsvindt in het gebied van de rivieren Kao, Muju en Mandobo (Ned. Nieuw Guinea) (I). (Zie nr. 1433)

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 111 (1955), no: 1, Leiden, 92-106

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

HET VARKENSFEEST
ZOALS HET PLAATSVINDT IN HET GEBIED VAN DE
RIVIEREN KAO, MUJU EN MANDOBO*)
(NED. NIEUW GUINEA)

INLEIDING

Evenals vele andere primitieve stammen hebben de bewoners van het stroomgebied van de rivieren Kao, Muju en Mandobo hun varkensfeesten, waarbij zoals de Nederlandse benaming reeds zegt, de belangrijke plaats tot uitdrukking komt die het varken ook in de maatschappij van die streken inneemt en die in de taal van de drie genoemde gebieden, respectievelijk *atambon*, *atatbon* en *etot* geheten worden. Waarmee dan bedoeld worden de grote adat-feesten in optima forma met soms dertig en meer slachtvarkens en doorgaans enige duizenden bezoekers, ter onderscheiding van de kleinere varkensfeesten met slechts enkele slachtdieren, die meer „en familie” en met minder vertoon worden gehouden en die in het Muju- en Kao-gebied *awwondon* en in het Mandobose *kamorandewon* worden genoemd.

Hoewel men, afgaande op het massale karakter van deze varkensfeesten en de strenge adatvoorschriften volgens welke een en ander verloopt, aanvankelijk geneigd zou kunnen zijn in deze grote adatfeesten de uiting te zien van een vorm van varkenscultus, blijkt echter reeds in het eerste voorbereidingsstadium van het feest dat dit niet berust op een of andere varkensverering doch uitsluitend op de grote waarde, die het varken als economisch object in de genoemde gebieden vertegenwoordigt.

Die grote economische waarde heeft het varken echter ook in vele andere gebieden van Nieuw-Guinea zonder dat zich daar varkensfeesten ontwikkeld hebben van een allure en met een ceremonieel, gelijk aan wat men vindt in het gebied van Kao, Muju en Mandobo; deze economische waarde van het varken in de genoemde gebieden kan dus op zich zelf niet de verklaring vormen van het formaat, waartoe zich het „Atambon” heeft ontwikkeld.

*) De Mandobo-rivier is de linker affluent van de Digul-rivier, in de Digul uitstromend ongeveer op het midden van de afstand tussen Tanah Merah en de monding van de Kao-rivier.

Daarvoor is een andere omstandigheid verantwoordelijk en wel het feit dat op het varkensfeest in de bovengenoemde gebieden de grote economische waarde van het varken zijn uitdrukking vindt in een eigen valuta, het regionale adat-betaalmiddel, de *ort*, kleine kaurischelpjes met open rugzijde, die in de gebieden van Kao, Muju en Mandobo de standaard-valuta vormen, waartegen de „N.G. courant” slechts voetje voor voetje terrein wint.

En hiermede raken wij aan een grote functionele betekenis van het varkensfeest: dat het namelijk een belangrijke rol speelt in de cyclus, die het adatleven van den Papua-man van deze streken met ijzeren greep beheerst, en die bestaat uit de eenheden: *varken—schelpen—vrouw*.

Immers zonder schelpengeld, dat door de adat als integrerend deel van de bruidschat wordt vereist in bedragen variërend van 36 tot 60 orts, kan de man niet trouwen en zonder varkens te fokken en te verkopen is het hem practisch onmogelijk het voor de bruidschat van zijn vrouw vereiste bedrag aan schelpengeld bijeen te brengen. En waar bij het varkensfeest al het vlees van de ingebrachte slachtdieren tegen orts pleegt te worden verkocht, vormt dit feest, in het bijzonder voor de jongere Papua-mannen, een zeer gunstig moment om in de hoger genoemde cyclus varkensbezit in ortsbezit te transformeren en aldus tot trouwen in staat te worden gesteld. Maar ook de oudere generatie heeft groot belang bij deze mutatie van varkensbezit in ortsbezit, want het geval kan zich voordoen, dat er nog een oude bruidschatsschuld op afbetaling wacht, dat men orts nodig heeft voor het betalen van het zoengeld, dat een oude vete moet beslechten of een aangedaan onrecht moet goed maken, dan wel dat men het bezit van de orts wenst voor de aankoop van artikelen als bevolkingstabak, adat-sieraden, enz. of voor het verwerven van moderne zaken als kap-messen, lucifers enz. gelijk anderen die hebben verworven, maar dan tegen betaling van in loondienst verdiend geld.

Geeft het bovenstaande een verklaring voor de grote aandrang die er bestaat om gefokte varkens, geprijsd tegen orts, op het varkensfeest aan te bieden, het zegt echter niets omtrent de animo, die blijkbaar toch ook op ieder varkensfeest bestaat, om voor het aangeboden varkensvlees de gevraagde orts te betalen.

Ook die animo is echter verklaarbaar en wel uit het feit dat er op het feest detailverkoop plaats vindt in dien zin, dat men voor de voorziening in zijn behoefte aan eitwitvoeding niet verplicht is om een geheel varken te kopen — hetgeen te veel zou zijn voor eigen con-

A. BORRET

zwart-wit reprod. van aquarel cat. no. 1.33.16

sumptie, gesteld dat men over de vereiste orts beschikte — doch op ieder varkensfeest de gelegenheid vindt om tegen een relatief gering bedrag in orts een aan eigen behoefte aangepast stuk vlees te kopen. „Eigen” hier dan niet op te vatten in zuiver persoonlijke zin, doch als tevens omvattend de kleine groep van gezin, familie en kennissen.

Afgezien van het feit dat zodoende de varkensfeesten telkenmale een gedeelte van het regionale slachtvarkensbestand op zeer rationele wijze over een groot aantal consumenten in consumptie brengen, komt de economische functie van het varkensfeest ook zeer sterk naar voren op de ochtend na de eigenlijke feestavond, wanneer het varkensfeest het aspect krijgt van een jaarbeurs in optima forma, waar alle dierlijke en plantaardige voortbrengselen van het land tegen schelpengeld of hondentanden worden aangeboden, dan wel onderling geruild. Hierdoor vormen de varkensfeesten dan ook een vrij getrouwe afspiegeling van de — overigens weinig florissante — economie van het land.

Ook het sociale element is in het varkensfeest van groot belang. Want in deze feesten vindt de bevolking een welkome onderbreking van haar bestaan, dat door de betrekkelijke armoede van het land heel wat minder onbekommerd is dan bijvoorbeeld het leven van de Marinds aan de Zuidkust. De varkensfeesten vormen de plaats, waar kennissen en verwanten, vaak van ver gekomen, elkaar ontmoeten en met de geliefde oude zangen en dansen verschaffen zij vertier aan iedereen en bovendien aan de jonge mannen de gelegenheid om hun aanstaande vrouwen eens van naderbij te bezien.

Kortom, voor wie er prijs op stelt om de bevolking van het gebied van Kao, Muju en Mandobo in haar eigen adatmilieu te leren kennen bestaat er wellicht geen betere introductie dan een bezoek aan het varkensfeest zoals het in de hogergenoemde gebieden wordt gehouden. Immers in het korte bestek van zo'n varkensfeest — zelf overigens het resultaat van een soms jarenlange voorbereiding — vinden wij een aantal cardinale facetten van karakter en leefwijze van de bevolking op duidelijke wijze belicht.

OORSPRONG

Over de oorsprong van het varkensfeest is in het gebied van Kao, Muju en Mandobo een legende in omloop, die, hoeveel kleine regionale verschillen vertonend ten aanzien van benamingen en andere details, toch in het gehele gebied van de drie bovengenoemde rivieren

beschouwd wordt als het authentieke verhaal van het eerste varkensfeest, naar welks voorbeeld nog heden ten dage alle varkensfeesten in het genoemde gebied worden gehouden.

Als alle legenden dient het uiteraard neergeschreven te worden onder het motto: *Se non è vero, è bene trovato*; het volgt dan hieronder zoals het werd opgetekend uit de mond van een aantal zegslieden behorende tot de oudere generatie in het gebied tussen de rivieren Muju en Kao.

Eens, lang geleden leefde er op de plaats van het huidige Minipko een man die Kamberap heette en getrouwd was met een vrouw afkomstig uit Namanggo en genaamd Anggijop. Deze man Kamberap leefde in onenigheid met een andere bewoner van de plaats, Beten geheten, een man, groot van gestalte en licht van huidskleur, die tot deze onenigheid alle aanleiding gaf door het aan te leggen met de vrouw van Kamberap. Tenslotte liep de twist zo hoog dat Kamberap uitweek naar Djenemutu, waar hij ging inwonen bij zijn zwager Bunga en zijn twee zusters Djumkon en Boromkon.

Op een dag ging deze Bunga uit om vis te schieten met een vispijl met punten van nibung. Onderweg zag hij echter een aantal zwaluwen vliegen en probeerde daar een van te raken met zijn vispijl. Het schot miste echter en Bunga ging op zoek naar zijn afgeschoten pijl, die hij terugvond.... in een sagopalm, een boom die tot dat ogenblik nog onbekend was. Zo werd de eerste sagopalm ontdekt en nadat Bunga zijn vondst had medegedeeld aan Kamberap en de beide vrouwen, leerden deze beiden al spoedig hoe de sago uit de stam van de boom te winnen, n.l. op dezelfde wijze als nog heden ten dage de sago geklopt wordt. Op een dag toen Bunga weer een sagopalm had omgekapt en de vrouwen de geklopte sago naar huis hadden gebracht, bakten zij deze sago zoals gebruikelijk om aan de mannen te eten te geven. Kamberap echter weigerde die avond om er van te eten en verliet kort daarop het huis voorgevend in een bamboekoker water te gaan halen. Later op de avond keerde hij in de woning terug.

De volgende dag gingen de beide vrouwen op weg om weer sago te kloppen, en aangekomen bij de gisteren omgekapt boom zagen zij in het restant sago in de spoelgoot de tandafdrukken van varkens die zich daar waarschijnlijk des nachts te goed gedaan hadden. 's Avonds rapporteerden de vrouwen dit aan Bunga en bakten daarna de door hen geklopte sago. Maar evenals de vorige dag wilde Kamberap niet van de sago eten en verliet hij voor korte tijd het huis.

Toen de vrouwen ook gedurende de volgende dagen de aanwezig-

heid van varkens meldden, besloot Bunga een val te maken, die hij op de ochtend van de zesde dag opstelde bij de plaats van de omgekaptte sagopalm. Tevens verbond hij de val door middel van een rotantouw met de hoofdpaal van zijn huis opdat hij aan de eventuele bewegingen van de paal terstond zijn vangst zou gewaar worden. Ook dien avond, toen de vrouwen de door hen geklopte sago toebereid hadden, weigerde Kamberap te eten en verliet als gewoonlijk het huis, maar.... hij keerde niet terug!

Later op de avond begon het huis plotseling licht te bewegen en terstond begreep Bunga dat hij succes had gehad met zijn val. De volgende ochtend vroeg droeg hij zijn vrouwen op naar de val te gaan kijken en hem meteen te komen melden wat de vangst was.

De vrouwen gingen op weg, doch wat zagen zij toen zij waren aangekomen bij de plaats van de val? Hun broer Kamberap die in de val gevangen zat.... En toen begrepen de vrouwen dat hij steeds de door hen toebereide sago had geweigerd om 's avonds in het bos de daar achtergebleven sago te gaan eten....

Toen Kamberap de beide vrouwen zag, zong hij hen bij wijze van herkenning de volgende woorden toe:

ménéwee Djumkon ménéwee Boromkon ménéwee
 Djumkon Boromkon
 Djumkon Boromkon
 Djumkon Boromkon
 ménéwee Djumkon ménéwee Boromkon ménéwee etc.

hetgeen zoveel betekent als: Djumkon en Boromkon zijn thans naar hier gekomen.

De vrouwen beantwoordden zijn zang met de volgende strophen:

Kajum Kamberap-o neteman-e
 Kajum-a-temane Kamberap-a neteman-e
 Kajum Kamberap-o neteman-e etc.

onder woorden brengende de aanroep: Onze beste broer Kamberap.

Deze liederen worden nog heden te dage, doch uitsluitend door mannen, bij gelegenheid van het slachten en eten van het *pemali*-varken, de *djawar awon* (zie hieronder).

Toen sprak Kamberap weer tot de vrouwen:

Gaat gij beiden nu heen en haalt voor mij: ten 1ste: 2 *konawong*-bladeren; ten 2de: 2 *pisang*-vruchten; ten 3de: 1 *ubi kaju*-vrucht; ten 4de: witte aarde; ten 5de: 1 *kombili*-vrucht; ten 6de: *jewen*-bladeren; ten 7de: zwarte aarde.

De vrouwen deden zoals hun gezegd was en brachten Kamberap de gevraagde artikelen. Hierna sprak Kamberap weer: keert gij beiden nu eerst naar huis terug en komt morgen weer terug om naar mij te zien. En toen de vrouwen heengegaan waren nam Kamberap de diverse voorwerpen op en maakte zich uit de konawong-bladeren een paar varkensoren, uit de twee pisangs een paar slag tanden, uit de ubi kaju-knol een varkenspenis, uit de witte aarde een varkensblaas, uit de kombili-knol een paar varkenstestikels, uit de jewan-bladeren het borstelhaar van rug en staart en tenslotte uit de zwarte aarde de ronde wroetneus van een varken¹).

En zo vonden de vrouwen toen zij de volgende ochtend terugkwamen, Kamberap veranderd in een varken. Slechts zijn spraakvermogen had hij behouden en zo sprak hij tot de beide vrouwen: Zoals gij ziet ben ik nu veranderd in een varken en gij moogt mij dus slachten. Maar doet dat niet op de gewone manier, d.w.z. breng mij niet eerst naar Uw woning om mij daar te slachten en van mijn vlees te eten, neen, gij moet mij hier in het bos slachten om op deze zelfde plaats mijn vlees te eten. Bovendien moet gij voor mij een huis op de grond bouwen (*Atambon*) en daarna een groot aantal mensen bijeenroepen opdat deze eten van mijn vlees tegen betaling van veel orts. Voor het huis op de grond, het *Atambon*, moet gij drie houtsoorten kappen, nl. *imit* voor de voorste, *among* voor de middelste en *kutir* voor de achterste stijl. De middelste stijl moet gij dan, als ge mij geslacht hebt, inwrijven met mijn bloed, waardoor die stijl de kracht zal krijgen om veel orts aan te trekken in betaling voor mijn vlees. (En zo komt het dat tegenwoordig het hout van de *among*-boom een rode kleur heeft als die van varkensbloed).

Na deze laatste woorden van Kamberap keerden de beiden vrouwen naar huis terug en brachten verslag uit aan Bunga, die hierop terstond begon met de bouw van het *Atambon* zoals Kamberap het had opgedragen. Toen het *Atambon* klaar was en alle gasten verzameld waren op de plaats van het feest, sprak Kamberap tot hen:

Plukt gij nu eerst bladeren van de boom kaup en bedekt gij met die bladeren dan mijn lichaam opdat gij straks Uw pijlen op mij af kunt schieten zonder mij te verschrikken. De aanwezigen deden wat hun

¹) In het Noorden, in het eigenlijke Muju-stroomgebied wordt deze passage in enigszins andere vorm verteld. De beschrijving van bovenstaande metamorphose ontbreekt er, aangezien volgens deze versie op het moment dat de beide vrouwen Kamberap in de val aantreffen, deze reeds het onderlijf van een varken, doch nog het bovenlijf van een mens heeft.

gezegd werd en wederom sprak Kamberap tot hen: Wanneer gij mij straks met uwe pijlen gedood hebt, neemt dan het vlees van het bovendeel van mijn lichaam en eet dat hier ter plaatse op, doch alleen in gezelschap van mannen. Vrouwen en kinderen mogen niet mee-eten. En bedenkt goed, vroeger heette ik Kamberap, maar nu ik in een varken veranderd ben is ook mijn naam veranderd. Mijn bovendeel heet nu Djawar awon (het huidige woord voor babi pamali) en mijn onderlichaam heet Awon (het huidige woord voor babi). En het onderdeel van mijn lichaam moogt gij niet opeten, doch hakt gij dat in tweeën, een mannelijk en een vrouwelijk deel, uit het huwelijk waarvan later weer kleine awon (varkens) zullen ontstaan, die wanneer zij eenmaal groot zijn, op hun beurt veel orts zullen opleveren.

Na deze woorden gaf Kamberap de aanwezigen bevel hem te doden en deze bedekten zijn lichaam met de zojuist gehaalde kaup-bladeren en schoten daarna hun pijlen op hem af.

Zo komt het dat thans de kaup-bladeren in het bos nog de vele ovale gaten vertonen waardoor de pijlen Kamberaps lichaam zijn binnengedrongen, terwijl ook van dat ogenblik dateert het lied van de mensen die Kamberaps lichaam met kaup-bladeren bedekken:

wope wope kaup
wope wope méné ketak
kaup enggetak etc.

bevattende een aansporing om snel de kaup-bladeren bijeen te brengen. Dit lied mag alleen bij de plechtigheid van het pemali-varken en niet binnenshuis, doch uitsluitend in de open lucht worden gezongen.

Hierna stortte Kamberap ter aarde, maar al was zijn lichaam gevallen, zijn ziel leefde nog en toen men de val geopend had en zijn lichaam naar buiten had getrokken waren er velen die probeerden Kamberaps ziel uit zijn lichaam te halen. De eerste die het probeerde was een man die Woktun (tjitjak) heette doch zijn handen tastten tevergeefs in Kamberaps lichaam rond naar zijn ziel. Hierna probeerde Wa Jur (loori) het en daarna Munggu (rode papegaai) doch allen zonder resultaat. Tenslotte lukte het echter aan Katingmet Ipkurup (soort hagedis) om Kamberaps ziel aan zijn lichaam te ontrukken. En nog heden ten dage zijn alle bovengenoemde dieren rood van kleur, de kleur van het bloed van Kamberaps lichaam.

Hierna verdeelden de mensen het vlees in stukken en verwerkten het bovendeel tot het specifieke Muju-gerecht, de *djok* bestaande uit sago en varkensvlees in lagen tussen boomschors gebakken. En toen

de djok gereed was zaten alle aanwezigen aan en aten naar hartelust. Maar . . . men had vergeten voor water te zorgen om bij het eten te drinken. In de buurt was geen water te zien, doch een man genaamd Andamop (hond) ging op zoek en nadat hij het eindelijk gevonden had leste hij zijn dorst en at met verdubbelde trek verder. En nogmaals ging hij drinken, terwijl anderen met moeite aten omdat er geen water was. Toen hij voor de derde keer ging, was er echter iemand die hem bespiedde, nl. Kereporen (naam van een soort hagedis die in het bos ziet zonder zelf gezien te worden, daar hij steeds om de boom waarop hij zit heendraait). Hij volgde Andamop en toen ook hij zijn dorst gelest had, haastte hij zich terug naar het feest en lichtte de andere gasten in. Terstond gingen allen op weg om te drinken, met Kereporen voorop als gids, die hun een beetje opwellend water aanwees onder een plant genaamd Toromop, een soort Kladi met grote bladeren, die ook langs de oevers van de Kao thans nog veel te zien is. Met hun handen trokken de gasten de wortels uit waardoor wat meer water uit de opening begon te stromen en zij hun dorst konden lessen. Hierna probeerden zij het water in te dammen, maar de stroom bleek reeds te sterk en doorbrak de dam, waarop de mensen verderop een grotere dam probeerden op te werpen, doch ook deze werd door het water vernield en zo moesten zij opnieuw aan het werk.

Ook kwamen er met het aanstromende water vissen mee, eerst kleine en daarna grotere. Tenslotte zagen de gasten in de verte een enorme vis (ikan baung) aankomen en snel maakten zij een speer met een casuarisnagel als punt. Daarmee probeerden zij de reuzervis te steken, doch deze schrok en verdween pijlsnel stroomopwaarts al het water en de andere vissen met zich mee zuigend. En reeds begonnen de gasten onderling te twisten wie schuld had aan de begane domheid om deze grote vis te verjagen en zo het pas verworven water en alle andere vissen te verspelen, toen in de verte een geluid hoorbaar werd als van een zware regen. En daar kwam de enorme vis terug, snel naderend met achter zich aan een ware muur van water . . .

De gasten probeerden nog de vloed te stuiten door een dam op te werpen onder het zingen van het nog heden gezongen lied:

djiturun kaoa atirun kaowo
pengger kaowo pengger etc.

doch alles was vergeefs en tenslotte werden alle aanwezigen, alle gebouwen en alle nog niet geconsumeerde djok door het aanstromende water meegesleurd.

De enigen die gespaard bleven waren de zeven mannen die achtergebleven waren om op het vlees van het onderdeel van Kamberaps lichaam (de awon) te passen en die zo de tijd hadden om met haastige medeneming van dit vlees aan de zondvloed te ontkomen. Hun namen waren Kapekainok, Gowujop, Mindin, Umban, Kaunip, Nember, Kajuwu met zijn vrouw Bom en zijn zoontje Jambima.

De naam van de plaats waar dit eerste varkensfeest werd gehouden is Djenemutu, aan de bovenloop van de Kao, waar nog heden ten dage in de rivier een deel van de dam is te zien die de feestvierenden indertijd opwierpen bij hun poging om het water te keren, en welke plaats dan ook in het gehele gebied van Kao, Muju en Mandobo als de plaats van oorsprong van het varkensfeest erkend wordt.

De zeven aan de zondvloed ontsnapte gasten herinnerden zich de woorden van Kamberap en hakten de door hen medegenomen awonbouten in tweeën, waarna de stukken zich vermenigvuldigden en er kleine awon werden geboren. En toen deze jonge varkens groot genoeg waren, hielden deze zeven mensen zelf het varkensfeest zoals zij het eenmaal hadden bijgewoond en wezen het zo aan het nageslacht. De plek waar zij dit tweede varkensfeest hielden ligt eveneens aan de Kao, en wel dicht bij de kampong Mirikapa.

Naar aanleiding van de bovenomschreven zondvloed is met name de oudere generatie in het gebied van Kao, Muju en Mandobo er van overtuigd dat de kali Kao de eerste rivier, de moeder aller rivieren is. Alle andere rivieren en ook de zeeën zijn in hun ogen slechts afgeleide wateren, ontstaan na en uit de vloedgolf van de kali Kao. Verder bestaat er mede in verband met deze zondvloed nog heden ten dage in het gebied van Kao, Muju en Mandobo de verwachting, dat zij, die indertijd door de zondvloed werden meegesleurd en die wellicht in een ver land nog in leven zijn, eenmaal weer naar het gebied bij de kali Kao terug zullen keren.

Zij, die van deze bestaande verwachting profiteerden, waren de eerste Pu'anims²⁾, die als paradijsvogeljagers het bedoelde gebied binnen kwamen, en in wie velen van de oudere generatie aanvankelijk de teruggekeerde voorvaderen meenden te zien. Met het gevolg, dat deze eerste vogeljagers door de bevolking aanvankelijk op welwillender wijze werden ontvangen dan zij waarschijnlijk zelf verwacht hadden.

En al moesten de bewoners snel hun vergissing ten aanzien van deze vogeljagers erkennen, de bovenbedoelde verwachting leeft ook heden

²⁾ Pu'anim = niet-autochthonen (bijv. Indonesiërs, Chinezen).

ten dage nog onder hen voort. Nog een zeer merkwaardig gebruik dankt zijn ontstaan aan de legende van het eerste varkensfeest, een gebruik dat aan alle djuragans bekend is, die met hun schip op de wisselvallige Kao-rivier gevaren hebben. Wanneer de waterstand in deze typische regenrivier laag is en de boot haar reis niet kan vervolgen is er volgens de bevolking maar één middel — dat zij dan ook geregeld toepast — om het water te doen stijgen nl. de onderdompeling van een varkensschedel in het water van de rivier. Men gelooft namelijk dat, evenals vroeger de zondvloed kwam over het eerste varkensfeest, ook nu de bandjir door de varkensschedel zal worden aangetrokken. En of het is wegens de hiermee behaalde „resultaten” is niet bekend, doch zeker is dat het niet alleen de autochthone bevolking is, die in deze magische praktijk gelooft!

MOTIEVEN

Wanneer we een onderzoek instellen naar de motieven voor het houden van een varkensfeest in het gebied van Kao, Muju en Mandobo, dan blijkt dit een duidelijk commerciële inslag te hebben. Het initiatief er toe komt voort uit de behoefte aan schelpengeld, aan orts, en wordt individueel genomen door een persoon, die over een of doorgaans meer slachtrijpe varkens beschikt en deze tegen zo veel mogelijk orts te gelde wil maken.

Al dadelijk blijkt hierbij hoe sterk commercieel de bevolking van deze streken is aangelegd, want vraagt men naar de reden waarom de varkens bij voorkeur via een feest van de hand gedaan worden in plaats van b.v. door onderhandse verkoop, dan krijgt men de volgende interessante antwoorden: A. omdat de op een varkensfeest in consumptie gebrachte detailporties meer orts opbrengen dan het gehele varken bij verkoop ineens zou doen. B. omdat men op een varkensfeest alle afnemers (die lang van te voren hun aandeel hebben besteld) bij elkaar heeft, hetgeen enerzijds de distributie van het vlees vergemakkelijkt, en anderzijds de kans op contante betaling verhoogt. Hoewel leveranties op crediet ook tijdens een varkensfeest wel voorkomen, is toch contante betaling bij zo'n gelegenheid regel.

Heeft iemand zijn verlangen om een varkensfeest te geven in de kampong bekend gemaakt, dan sluiten zich bij hem aan diegenen die zelf ook een of meer slachtrijpe varkens beschikbaar hebben, vaak jonge mannen, die orts nodig hebben om straks te kunnen trouwen, of ouderen, die nog zuchten onder de last van een onafbetaalde bruidschat, of om andere redenen op vermeerdering van hun ortsbezit uit zijn.

Onder leiding van de initiatiefnemers verenigen zij zich in een soort belangengemeenschap, waarbij ieder zijn eigen varkens inbrengt als mede zijn aandeel in de lang niet geringe werkzaamheden die de organisatie van een varkensfeest met zich meebrengt, zoals de aanleg van het grote feestterrein, het bouwen van het hoofdgebouw, Atambon, het opzetten van de vele tientallen meters lange gastenbivaks, Kimbon, het bijeenbrengen van de enorme hoeveelheden sago, brandhout, boomchors (voor het bereiden van de djok), hars enz. enz.

De samenstelling van deze belangengemeenschap en de daarop volgende organisatie van het varkensfeest beperken zich tot het eigen dorp, echter met deze uitzondering dat ook in de andere kampongs getrouwde familieleden van de eigen kampongbewoners aan de organisatie van het feest kunnen deelnemen, hetzij met inbrenging van een of meer varkens, hetzij eenvoudig als helpers.

De leiding van de organisatie berust bij de initiatiefnemer, dus niet noodzakelijk bij dengene die de meeste varkens inbrengt. Deze leider heeft nu verder een functie die wij met het werk van den voorzitter van een feestcomité zouden kunnen vergelijken.

VOORBEREIDINGEN

Wanneer eenmaal de beslissing om een varkensfeest te houden is genomen, volgt de samenstelling van de lijst der genodigden, uiteraard een hoogst belangrijk deel van de voorbereidingen. Overigens is ook dit een aangelegenheid met een zwaar commerciële inslag want de werkwijze van het feestcomité bestaat alleen hierin, dat ieder van de leden, soms in de eigen kampong doch meestal daarbuiten, afnemers voor zijn koopwaar poogt te vinden, d.w.z. mensen die toezeggen op de lang verbeide dag van het feest een bepaalde bout van een bepaald varken te zullen nemen tegen betaling van een bepaald aantal orts. Uiteraard bieden de berekenende leden van het feestcomité hun waar allereerst aan ter plaatse waar zij weten dat voldoende schelpengeld zit, dus aan de personen die door hun Ortsbezit algemeen als solvent bekend staan. Het komt echter evengoed voor dat de gegadigden van een stuk vlees op eigen initiatief hun bestelling plaatsen bij een van de leden van het feestcomité, en het kan dan wel zijn dat op het moment van de bestelling de a.s. afnemer nog niet over het vereiste aantal Orts beschikt. Lukt het hem dan niet het benodigde aantal vóór de dag van het feest bij elkaar te krijgen en stelt hij hiervan de eigenaar van het varken tijdig in kennis, dan vervalt zijn recht op het door hem bestelde deel. Blijkt echter eerst op het feest dat hij niet solvent is, dan blijft

zijn schuld bestaan en moet in ieder geval afbetaald worden, wanneer de schuldenaar te zijner tijd zelf een varkensfeest geeft om aan orts te komen.

Ieder slachtvarken wordt volgens de adatslachtwijze van het varkensfeest verdeeld in zeven vaststaande delen, te weten: 1. de linkervoorpoot, 2. de rechter idem, 3. de linkerdijs, 4. de rechter idem, 5. bovenstuk van kop en hals, 6. benedenstuk idem, 7. ruggestuk, welke delen alle hun eigen notering in schelpengeld hebben met enige fluctuaties zich regelend naar de verschillen in grootte der slachtvarkens. Afgezien van deze prijsverschillen zijn prijschommelingen op de regionale vleesmarkt voorlopig nog onbekend.

Voor een flink groot varken geldt onderstaande prijslijst:

linkervoorpoot	3 orts
rechter idem	3 „
linkerdijs	4 „
rechter idem	4 „
bovenstuk van kop en hals	3 „
benedenstuk van idem	3 „
ruggestuk	6 „

Totaal 26 orts

De ingewanden hebben geen ortswaarde, doch worden bestemd voor consumptie door de leden van het comité, met name voor de vrouwen ter compensatie van het vele werk (sagokloppen enz.) dat ook zij bij de voorbereidingen van het feest hebben te verrichten. Een uitzondering wordt gevormd door de maag die soms voor consumptie wordt verkocht, niet tegen orts doch tegen 2 of 3 hondentanden.

Gezien de vaststaande verdeling van ieder varken in zeven delen, is met het totale aantal der ingebrachte varkens het getal der genodigden in strikte zin bepaald.

Ieder van deze genodigden maakt echter op zijn beurt in de kring van zijn kennissen bekend, dat hij voor het aanstaande varkensfeest in die en die kampong reeds dat en dat stuk vlees besproken heeft en nodigt dan zijn kennissen uit om met hem naar het feest te gaan en mee te eten van het door hem bestelde vlees. Geen doorverkoop dus, doch een grand seigneuriale uitnodiging, die hij zich overigens kan permitteren omdat hij weet dat te zijner tijd, wanneer een zijner kennissen op een volgend varkensfeest vlees zal hebben besteld, hij op zijn beurt op dezelfde wijze zal worden geïnviteerd. Doorgaans wordt de uitnodiging, die hij aan zijn kennissen stuurt, door dezen nog doorgegeven

aan hun kennissen, zodat met iedere gast, die zelf vlees besteld heeft, het aantal bezoekers zich verder als een sneeuwbal uitbreidt. Lang niet allen komen in de verwachting inderdaad van het varkensvlees mee te kunnen eten. Velen trekken mee op vanwege de artikelen die zij hebben te verkopen of te ruilen zoals tabak van eigen teelt, pijlen en bogen, speren, stenen bijlen, jonge honden, jonge varkens, sieraden van honden- of varkenstanden, paradijsvogelhuiden, enz. evenals ook diverse van de door het Bestuur geïmporteerde goederen, zoals bijlen, kapmessen, messen, lucifers, vishaken, zout enz. Al deze artikelen vinden op het varkensfeest een goed en ruim afzetgebied dat vele bezoekers aantrekt, terwijl tenslotte alleen al het onmiskkenbare vertier dat een varkensfeest met zijn duizenden bezoekers, zijn spel en zijn dansen weet aan te bieden, een groot aantal bezoekers aantrekt. Volgens een globale berekening kan gezegd worden dat bij een middelmatig groot varkensfeest met 15 ingebrachte slachtvarkens, gerekend moet worden op rond 3000 bezoekers. Wat de getallen betreft van de per varkensfeest ingebrachte slachtdieren, hierover hoort men zeer uiteenlopende cijfers noemen. Zeer kleine varkensfeesten van niet meer dan 5 varkens schijnen voor te komen doch ook zeer grote van 30 dieren en meer. Het gemiddelde van de in het afgelopen jaar in het bestuursressort Muju gehouden varkensfeesten lag even boven de 15 per feest ingebrachte varkens doch van het in 1950 gehouden varkensfeest van den kepala-kampong van Mindiptana was reeds lang te voren bekend dat het op zijn minst aan een dertigtal varkens het leven zou kosten.

Wanneer op de bovenomschreven wijze al het vlees van de voor het feest bestemde varkens aan de toekomstige „paying guests” is verzegd, maakt het feestcomité een aanvang met de eigenlijke voorbereidingswerkzaamheden.

Deze bestaan in de eerste plaats in het uitkiezen van een geschikt stuk grond voor het feestterrein, dat, gezien het grote aantal bezoekers, aan een zeker aantal eisen moet voldoen. Het moet voldoende ruim zijn en enigszins vlak — een beperkende factor bijvoorbeeld in het vaak sterk heuvelachtige Muju-gebied — het mag uit transportoogpunt niet te ver verwijderd zijn van het sago-perceel, dat de sago voor het feest moet leveren; een goede watervoorziening in de vorm van een klein riviertje of beek moet verzekerd zijn, terwijl er tenslotte ook op gelet moet worden dat er plaats is voor een ruime toegangsweg, waarlangs straks de bezoekers in een massale processie al ketmon-dansend het eigenlijke feestterrein op zullen komen.

In kampongs met een gemengde bevolking van autochthonen (de

z.g. *tuan tanah* = grondgerechtigden) en later bijgekomenen (de z.g. *penumpang* = bijwoners), heeft de kwestie van de sago ten gevolge, dat wanneer iemand van de autochthone groep een varkensfeest organiseert het feestterrein in de regel dicht bij de eigen kampong gekozen kan worden, terwijl iemand van de niet-autochthone groep verplicht is om het feestterrein te kiezen dicht bij zijn oorspronkelijke sago-perceel, dus verder van de kampong.

Na gedane keuze kan begonnen worden aan de eigenlijke terreinwerkzaamheden, die op zichzelf al zeer omvangrijk zijn. Immers, het gekozen stuk bos moet worden opengekapd en schoongemaakt tot het een egale aarden vlakte geworden is, geheel vrij van boomstronken of andere oneffenheden, terwijl in het laatste stadium van de voorbereidingen hieraan nog een brede toegangsweg van ongeveer 400 meter lengte moet worden toegevoegd, eveneens zorgvuldig gezuiverd van alle wortels en boomstronken. Vervolgens dienen op het eigenlijke feestterrein de diverse gebouwen te worden opgezet bestaande, zoals de bevolking zegt, uit het moedergebouw, de *Atambon*, het magisch middelpunt van ieder varkensfeest, en de z.g. kindergebouwen, de vele tientallen meters lange gastenbivaks (*kimbon* genaamd), de pondoks, waar het brandhout, de boomschors enz. in bewaard worden en in laatste instantie de hokken voor de te slachten varkens, aaneensluitend gebouwd onder een dak van *atap* tegen de zonnewarmte. Dit complex van hoofd- en bijgebouwen mag volgens adatvoorschrift slechts eenmaal gebruikt worden en dient na gemaakt gebruik op de plaats zelve te verrotten. Een lelijke streep door de rekening van het Bestuur, dat in den beginne eens de vele duizenden *bengkawans* *atap* probeerde over te nemen om ze te gebruiken voor huizenbouw op de bestuurspost *Mindip-tana*!

De plaats van het varkensfeest mag wel ten tweede male gebruikt worden, doch niet alvorens de jungle haar rechten op het terrein volledig hernomen heeft en er geen spoor meer van het vorige varkensfeest te zien is.

Ook hierna zijn de materiële voorbereidingen nog niet voltooid, want voor het culinaire gedeelte van het feest dienen nog eerst grote hoeveelheden sago, brandhout, boomschors enz. te worden verzameld, uiteraard variërend naar gelang van het te verwachten aantal bezoekers.

Met een dergelijk omvangrijk programma van voorbereidende werkzaamheden is het begrijpelijk dat het doorgaans minstens een jaar duurt eer het besluit om een varkensfeest te houden inderdaad door een feest wordt gevolgd. Vaak duren de voorbereidingen twee jaar, terwijl ge-

vallen van een voorbereidingstijd van drie jaar eveneens bekend zijn. Het zit hem hier natuurlijk niet alleen in de omvang van deze voorbereidingswerkzaamheden, wij dienen tevens te bedenken dat de Papua een eigen, niet al te hoog werktempo heeft en dat hij bij al zijn organisatorische beslommeringen van het varkensfeest onderwijl ook nog de aangename taak heeft zich zelf in het leven te houden. Verder zijn er diverse omstandigheden van buiten, die in ongunstige zin bij de voorbereidingswerkzaamheden kunnen interveniëren, als daar zijn ziekte, regenperioden, sagotekort, een door varkens vernielde ubi-tuin of pisang-aanplant, verplichte arbeid aan een schoolgebouw, guru-woning of pasanggrahan enz.

De bovenomschreven uitgebreide voorbereidingswerkzaamheden kunnen, ook al is men weinig aan tijd gebonden, uiteraard niet door het feestcomité alleen worden verricht. Voor het ruwe werk, dat de inzet van een groot aantal werkkrachten vereist, zoals het openkappen van het tot feestterrein bestemde stuk bos, het naaien van de atapstukken voor dakbedekking, het verzamelen van de benodigde hoeveelheid sago, die doorgaans bij de 10 ton ligt, en het verzamelen van het brandhout, kunnen de kepala-pesta en zijn mede-organisatoren zich laten bijstaan door de gasten van straks, in dien zin dat ieder van de leden van het comité degenen die reeds vlees van hun varkens hebben besteld kunnen oproepen om te helpen, terwijl dezen op hun beurt weer hun kennissen, die straks mee op zullen trekken naar het feest, kunnen uitnodigen voor hulp bij de voorbereiding van het feest. Al deze helpers werken telkens slechts voor een periode van twee, maximaal drie dagen en keren daarna naar hun kampongs terug.

De kepala-pesta en zijn mede-organisatoren zorgen er voor, dat gedurende de werktijd de helpers geregeld van klaargemaakt eten worden voorzien, terwijl zij bij hun vertrek nog proviand meekrijgen in de vorm van verse sago, pisang enz. Bij wijze van hoffelijke geste brengen echter ook de helpers, wanneer zij opgeroepen worden, enige kleine etensgaven mee voor het feestcomité, zoals sago, pisang, gedroogd kuskusvlees, levende slangen enz., die een blijk van waardering bedoelen te zijn voor de moeite, die de eigenaars van de varkens zich hebben moeten getroosten voor het opfokken van hun dieren, waarvan men straks het vlees zal eten, en voor alle moeite die de organisatoren zich voor het welslagen van het feest getroosten.

(Wordt vervolgd.)